

Blauwdrukken voor morgen

Onder het motto 'Blauwdrukken voor morgen: op weg naar efficiënt informatiegebruik' vond 21 juni jongstleden in de Reehorst te Ede het NVB-megacongres plaats. Alle afdelingen van de beroepsvereniging, uitgezonderd de afdeling Speciale Bibliotheken die haar lustrum in mei op eigen wijze vierde, grepen deze gelegenheid aan om hun algemene ledenvergadering te houden en tevens een keur aan sprekers uit te nodigen. In diverse sessies en discussiefora werd gesproken en gebrainstormd over de toekomst van de informatie professional en zijn werkomgeving. Een greep uit de resultaten.

BIJNA ACHTHONDERD INFORMATIEPROFESSIONALS ontmoeten elkaar tijdens de vele parallel sessies van het NVB-congres. Daarnaast kon er genetwerkt worden tijdens de lunch en de informatiemarkt, waar meer dan twintig informatieproducenten en -leveranciers, systeemleveranciers, consultancy firma's en dienstverleners hun producten en diensten toonden.

Er waren veel positieve geluiden van de deelnemers te horen: over de aftrap door professor Paul Frissen, die zijn gehoor wist te boeien met zijn ver'frissen'de kijk op de

netwerksamenleving, over de goede organisatie van deze megahappening, over het feit dat er met zoveel afdelingen tegelijkertijd over een dergelijk thema gesproken en gediscussieerd kan worden, en dat het een goede gelegenheid is om te netwerken.

Maar er waren ook minder positieve geluiden: negatieve geluiden over Frissen en zijn 'show', een enigszins rommelige opzet door de omvang van de manifestatie, de moeilijke keuze naar welke ALV of lezing je wilt als je lid bent van meerdere afdelingen, te weinig zitplaatsen tijdens de lunch, en te weinig tijd voor het bezoeken van stands en te netwerken. Ook vonden velen dat er weer open deuren werden ingetrapt, alhoewel men het thema toch zinvol vond omdat het ons opnieuw aan het denken zette over de toekomst van het vakgebied en het beroep. Het slot kwam, aldus de deelnemers, niet uit de verf.

De evaluatieformulieren werden ter plekke gescand en verwerkt, waarbij de tussenstanden tijdens het congres al gepresenteerd konden worden. De uiteindelijke evaluatie is via de NVB-site te bekijken (www.easydata.nl/nvb). Op dezelfde site staan ook verslagen van de NVB-dag, waarbij nog steeds door de diverse afdelingen presentaties, verslagen en discussies worden neergezet. De moeite van een bezoek waard.

OB: bovenlokaal

Voor de afdeling *Openbare Bibliotheken* stond de bovenlokale samenwerking als thema in de schijnwerpers. Vanuit vier invalshoeken werd het thema belicht.

(1) *Structuur van de samenwerkingsverbanden.*

In Flevoland wordt niet met het PBC-model gewerkt, maar zullen kennisteamen gaan functioneren.

De teams Algemeen en Onderwijs zijn momenteel actief, en die op het gebied van Cultuur en Publieksinformatie gaan in de nabije toekomst van start.

(2) *Struikelblokken en successen bij de realisering van de visie van de professional.*

Het bovenlokale team Media-educatie in Gelderland vertelt over de meerwaarde van het bovenlokaal werken, maar

Paul Frissen

ALLE FOTO'S BIJ DIT ARTIKEL ZIJN GEMAAKT DOOR: JDM INTERNETCOACH

Te veel, althans voor een dag

Fred Bosman

Het NVB-congres op 21 juni, met als motto 'Blauwdrukken voor morgen', had met dertig voordrachten een overvol programma. Fred Bosman schreef voor Informatie Professional zijn eigen indrukken op over enkele sessies.

De keynote speech werd verzorgd door Paul Frissen (bestuurskundige, KUB). Zijn voordracht bracht de zaal op temperatuur. Niet in het minst omdat het eerder een gelikte performance was, compleet met een Brinkman-shuffle. De kunstenaar, met geheven glas over het podium wandelend, werd in het licht van de beamer elegant naast zijn eigen teksten op het scherm geprojecteerd. Veel van wat hij te berde bracht, meestal letterlijke citaten uit zijn spraakmakende, maar niettemin volslagen warrige 'De lege staat' (1999), was aanvechtbaar. Helaas was er geen gelegenheid voor discussie.

De vraag is wat de bibliotheeksector te verwachten heeft van de samenleving die Frissen schetst (en voorstaat). Waarin visie en sturing ontbreken, de rol van de overheid en de politiek grotendeels vervangen is door die van anarchistisch opererende gelegenheidscoalities in netwerken, waarin pretentieloos vermaak de boventoon voert en cultuurpolitieke waarden uiteindelijk geen verdediging meer vinden. Weinig, dunkt me.

Of die samenleving er ooit komt, is de vraag. Veel van wat Frissen betoogt ontbeert een empirische onderbouwing. Zijn advies aan professionele beroepsbeoefenaren, of het nou tapijtleppers, handelaren in onroerend goed, consultants of bestuursambtenaren zijn, is steevast 'intelligent meebewegen'. Ook hier ontbrak dat advies niet. Het staat voor het nihilisme van Frissen. (Voor aanmerkelijk minder ingehouden beschouwingen, verwijst ik naar de staatsrechtgeleerde Elzinga 'Eenzame strijder die rotsvast in eigen onzin gelooft' in Binnenlands Bestuur 16/7/1999 p. 25 en naar de column van Gerry van der List in Elsevier van 26/6/1999 onder de titel 'Nihilistische Goeroe'. Zie verder voor lessen in pr de site van Frissen: www.p-h-a-frissen.nl/).

Helpdesk

De volgende spreker, de natuurkundige Ad Lagendijk, had er ook niet van genoten en blies eerst veel stoom af. Vervolgens schetste hij een indringend beeld van de veranderingen in de natuurwetenschappen ten gevolge van internet en publicatiedwang. Ofschoon hij het belang van goede bibliotheken onderkende, maakte hij er zelf weinig gebruik meer van. Veel informatie was voor Lagendijk zonder een bezoek aan de bibliotheek te verkrijgen.

Verschillende bibliotheekprojecten van de laatste jaren moesten het ontgelden: nieuwe digitale tijdschriften, preprint-services, attenderingsdiensten en standaardisering van software. Lagendijk zag er weinig in, zijn argumenten waren terzake. Hij was optimistisch over de toekomst, zag in bibliotheken heel belangrijke onderhandelingspartners voor uitgevers en meende dat de bibliotheek als helpdesk voor beginnende gebruikers van grote waarde kan zijn. Lagendijks bijdrage was vooral interessant omdat hij liet zien hoe een toponderzoeker in de natuurweten-

schappen aan informatie komt. Zeer aanvechtbaar was het betoog waar het de pretentie had alle bibliotheekfuncties te

behandelen en weinig of niet differentieerde tussen verschillende soorten gebruikers.

Edu-café

Hans Roosendaal (lid CvB Universiteit Twente) voorzag verschuivingen in wat hij noemde de waardeketen (auteur, uitgever, reviewer, bibliotheek etcetera). Tegen de achtergrond van grote veranderingen in onderwijs en onderzoek onderstreepte hij de betekenis van het peer review-systeem, de certificering in het algemeen en de centralere rol van de uitgever op onder meer het gebied van de beschikbaarstelling. Bibliotheken zouden een rol kunnen gaan spelen bij het voor publicatie gereedmaken van manuscripten. Universiteiten worden meer en meer een geïntegreerde, digitale informatieomgeving met in een ondersteunende rol de bibliotheek, of het edu-café. Zijn conclusie: de toekomstige rol van de bibliotheek is nog niet geheel helder maar gereedeneerd vanuit de functie (en niet de instelling) is er veel te doen.

Twijfel

Marjolein Nieboer (onderbibliothecaris UBG) behandelde veranderingen in het bibliotheekwerk, het tekort aan gekwalificeerd personeel, maatregelen om te voorzien in een goed gekwalificeerd arbeidsaanbod en mogelijkheden voor (regionale) samenwerking om tekorten op te vangen. Bij mij overheerst twijfel of de keuze voor een extra MBO-traject voor bibliothecarissen wel oplevert wat men ervan moet verwachten: gekwalificeerde medewerkers die functioneren op plekken waar ze zich thuisvoelen.

De organisatie kan tevreden zijn met een goed bezocht congres en een keur aan sprekers. Wat mij betreft waren het er wel te veel, althans voor één dag, en 'blauwdrukken voor morgen' heb ik niet veel langs zien komen. Hopelijk verschijnen de voordrachten in druk, dat zou mijn twijfel over de zin van zo'n programma wat wegnemen.

Fred Bosman is coördinator dienstverlening, voorlichting en studiezalen UB Groningen.

geeft ook de struikelblokken aan. Er kunnen conflicten ontstaan door én loyaal te zijn aan de bovenlokale samenwerking én aan de lokale praktijk.

(3) *Vernieuwende functie in de praktijk.*

In 'het Land van Cuijk Plus' heeft het proces van samenwerking geleid tot bovenlokale specialisten. Het werken met gesloten beurzen is een struikelblok. De professionals willen graag verder op de ingeslagen weg, maar willen de gemeenten ook investeren in nieuwe ontwikkelingen?

(4) *Vraagbaak en wegwijzer internet.*

Hoe ga je om met de informatiebehoefte van de klant? In Limburg wordt internet ingezet als hulpmiddel bij bovenlokale samenwerking. In een bovenlokale back-office is een Vraagbaak & Wegwijzer Internet ontwikkeld.

De OB wil afscheid nemen van het blauwdrukdenken, want 'een blauwdruk is iets statisch, de toekomst is dat niet', aldus Ineke Korving in een artikel in *Bibliotheekblad* (nr. 11, 2001). 'De bibliothecaris van de toekomst is make-laar, marketeer, sociaal werker en leraar. Het draait altijd om de vraag wat de klant wil en hoe aan de vraag gevolg gegeven kan worden. De toekomst van de bibliothecaris hangt ook af van zijn vermogen aan de gewenste professionalisering vorm te geven.'

Zichtbare rol

Vanuit de afdelingen *Vogin* en *LI* werd de toekomst van de informatieprofessional en de rol van kennis in het dynamische informatietijdperk onder de loep genomen. Ook hier kwam weer naar voren dat de informatieprofessional het heft meer in eigen hand moet nemen, en meer netwerker moet worden dan voorheen. Kennis is in de netwerkeconomie meer dan ooit cruciaal en wij moeten als informatie-specialisten met zelfbewustzijn en energie onze rol daarin oppakken. Gebruik van nieuwe media en intranet en internet zijn daarbij onontbeerlijk.

Tevens is het belangrijk dat we in kaart brengen wat de kernactiviteiten van de organisatie zijn waarin we functioneren, wat onze bijdrage daaraan is, wat onze sterkten en zwakten zijn, met welke kansen en bedreigingen we te maken hebben, welke scenario's we voor de toekomst zien, welke we willen volgen en wat er nodig is om die te volgen.

Met andere woorden: maak de rol die we willen en kunnen spelen zichtbaar in onze organisaties en toon aan dat je als afdeling nodig bent en toegevoegde waarde hebt voor het bedrijf!

Nieuwe uitdagingen

In de sessies 'U vraagt, wij draaien!?' van de afdeling *Wetenschappelijke Bibliotheken* – zie ook de bijdrage van Fred Bosman op deze pagina's – kwam naar voren dat trends in wetenschap, onderwijs en ICT van grote invloed zijn op de wisselwerking tussen informatiegebruikers en informatievoorzieningen en -dienstverlening.

De afdeling *Hogeschool Bibliotheken* had als thema 'Nieuwe uitdagingen voor hogeschoolbibliothecarissen'. Jan Compans, hogeschoolbibliothecaris in Den Haag, doet verslag van zijn gesprekken met een tiental bestuurders van hogescholen in den lande. Hierbij springen de dynamiek, de gemiddeld goede huisvesting, de informele sfeer, de intentie tot onderwijsinnovatie en de tevredenheid over de mediatheek in het oog.

Echter, de bibliotheek is nog steeds het braafste jongetje van de klas. Over de toekomst van de bibliotheek wordt niet getwijfeld; traditionele taken scoren hoog, maar ook nieuwe taken komen naar voren. Uitdagingen zijn onder andere: realisatie van de virtuele bibliotheek ter ondersteuning van virtueel onderwijs, overbrugging van de kloof tussen mediatheek (medewerker) en onderwijs (gevende), →

Informatiemarkt op
het NVB-megacongres

Het NVB-mega-congres trok bijna achthonderd bezoekers

ontwikkeling van de adviestaak van de bibliotheek, invulling van taken met betrekking tot kennismanagement en verwerving van ontbrekende competenties.

Voor de medewerker van de toekomst betekent dit concreet: communicatievaardig, ICT-handig en adviesbekwaam zijn en mee kunnen denken over de vormgeving van het onderwijs. Aan de hand van een tiental stellingen vonden daarna groepsdiscussies plaats, waarbij de noodzaak om in te spelen op bovenstaande visies en met toekomstige taken bevestigd werd.

De visionaire bibliothecaris

‘De juridische informatiebemiddelaar in de virtuele & menselijke/organisatorische omgeving’ was het thema van de afdeling *Juridische Informatie*. In een aantal forumdiscussies kwam – uiteraard – het uitgeversdilemma weer aan bod en daarnaast de veranderende eisen die aan de informatiebemiddelaar gesteld worden. Uitgevers zijn op zoek naar nieuwe posities, maar krijgen steeds meer concurrentie uit de hoek van de informatie-intensieve organisaties, die zelf gaan uitgeven. Welke rol kan de bibliothecaris spelen bij deze veranderingen?

Aan de ene kant is er een enorme overload aan informatie en aan de andere kant wordt de klant steeds kritischer. Het managen van informatie beperkt zich allang niet meer tot opslaan en ontsluiten; er moet steeds meer geadviseerd worden. Toekomstige rollen liggen dan ook bij het leiden van digitaliseringsprojecten en bij een nog uitgebreidere toepassing van internettechnologie voor kennisdeling.

De *Serials Group* had David Kohl, decaan en universiteitsbibliothecaris van de Universiteit van Cincinnati en direc-

teur van de University of Cincinnati Digital Press, uitgenodigd voor een lezing met als titel ‘Myth and Reality in the Library World: Reviewing Our Assumptions’. Nadruk bij de presentatie lag op het consortium OhioLink, waarbij – aldus Kohl – een uitgebreidere toegang tot informatie een belangrijkere rol speelt dan een betere selectie, en het doel is om de kosten per gebruiker omlaag te brengen. Kohl ziet in consortia een belangrijke nieuwe kans voor zowel bibliothecarissen als uitgevers.

Jammer dat er maar twintig toehoorders waren bij deze speciaal uit de VS overgevlogen spreker, die voor meerdere deelnemersgroepen een interessant verhaal had. Wellicht in de toekomst een dergelijke dure spreker inzetten voor een geclusterde sessie?

De afdeling *Biomedische Informatie* tenslotte had een aantal sprekers uitgenodigd om het thema ‘De virtuele medische bibliotheek en de visionaire bibliothecaris’ uit te diepen. Wordt de virtuele medische bibliotheek zo intelligent dat er geen menselijke intermediair meer nodig is? En hoe zien de artsen en verpleegkundigen dat?

Voor een antwoord op deze vragen wil ik hier verwijzen naar de presentaties op de NVB-site.

Veel van de presentaties en lezingen zijn te vinden op het internetadres: www.kb.nl/infolev/nvb/Congres/verslag_totaal.html.

Ans ter Woerds is hoofd van het Kennis- en Informatiecentrum van Rabobank Nederland, NVB-bestuurslid en redacteur van Informatie Professional.